

POVREDA PRAVA OSOBNOSTI I ODGOVORNOST ZA NEIMOVINSKU ŠTETU POČINJENU U OBAVLJANJU ZDRAVSTVENE DJELATNOSTI

dr. sc. Duška Šarin ¹

dr. sc. Jelena Uzelac ²

Sažetak: S obzirom na to da je pravo osobnosti integralni dio ljudskih prava stipuliranih Ustavom Republike Hrvatske od izuzetnog značaja je pitanje njegove normativne zaštite, a samim time i pitanje odgovornosti za neimovinsku štetu, *inter alia*, počinjenu u obavljanju zdravstvene djelatnosti. Stoga će se u poglavljima ovoga rada kritički osvrnuti na trenutno stanje i ukazati na određena sporna pitanja zakonskog uređenja odgovornosti za neimovinsku štetu počinjenu u obavljanju zdravstvene djelatnosti, kao i skrenuti pozornost na izazove iz prakse. Konačno, u radu će se ukazati i na moguća rješenja *de lege ferenda*.

Ključne riječi: ljudska prava, pravo osobnosti, neimovinska šteta, odgovornost za štetu, zdravstvena djelatnost, kriteriji odštetne odgovornosti

¹ dr. sc. Duška Šarin, EFFECTUS veleučilište, Zagreb, dsarin@effectus.com.hr

² dr. sc. Jelena Uzelac, EFFECTUS veleučilište, Zagreb, juzelac@effectus.com.hr

1. UVOD

Pravo osobnosti integralni je dio ljudskih prava stipuliranih Ustavom Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustav) te je, stoga, od izuzetnog značaja pitanje njegove normativne zaštite, a samim time i pitanje odgovornosti za neimovinsku štetu, *inter alia*, počinjenu, u obavljanju zdravstvene djelatnosti.³

Budući da je cilj i zadatak pravne znanosti kritički se osvrnuti na trenutno stanje te ukazati na eventualna sporna pitanja zakonskog uređenja, u radu se s različitih aspekata, a napose s aspekta normativnog uređenja razmatra problematika zaštite prava osobnosti u pravnom sustavu Republike Hrvatske, odnosno propituje se zakonsko uređenje odgovornosti za neimovinsku štetu počinjenu u obavljanju zdravstvene djelatnosti te ukazuje na potrebu za određenim rješenjima *de lege ferenda*.

Poseban problem kod ostvarivanja zaštite prava osobnosti, naime, predstavlja upravo odgovornost za neimovinsku štetu počinjenu u obavljanju zdravstvene djelatnosti, jer zbog specifičnosti zdravstvene djelatnosti te nedovoljne informiranosti i nedostatka stručnih znanja, pacijenti često nisu u mogućnosti ostvariti zaštitu povrijeđenih prava osobnosti ili im je ostvarivanje zaštite otežano. Tu se posebno misli na prevladavajući kriterij subjektivne odgovornosti, nepostojanje posebnih pravila o odgovornosti za štete u medicini, odnosno utvrđivanje odštetne odgovornosti prema općim pravilima građanskog prava te nedostatna preciznost u zakonskom uređenju osiguranja od profesionalne odgovornosti.

Stoga smatramo da bi, zbog efikasnije zaštite prava osobnosti, a koja se ostvaruje prepoznavanjem s pravne strane i konkretnom primjenom u praksi, bilo potrebno dodatno razmotriti uvođenje drugačijeg kriterija utvrđivanja odgovornosti odnosno preciznije normativno urediti obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti zdravstvenih ustanova i zdravstvenih radnika.

2. PRAVO OSOBNOSTI

2.1. Općenito o pravu osobnosti

Zakonom o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) stipulirano je da svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom, dok se pod pravima osobnosti, u smislu tog zakona,

---

³ Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda uređena je glavom III. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

razumijevaju prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr.⁴ Ovdje valja naglasiti da je pojam prava osobnosti uveden u pravni poredak Republike Hrvatske upravo stupanjem na snagu trenutno važećeg ZOO-a, odnosno 1. siječnja 2006. godine kada je izmijenjena definicija pojma štete, a o čemu će biti više riječi u nastavku teksta.

Budući da je u fokusu rada povreda prava osobnosti u obavljanju zdravstvene djelatnosti prvenstveno je riječ o povredi prava na život, kao i tjelesnom te duševnom zdravlju pacijenta, odnosno odgovornosti za neimovinsku štetu počinjenu u obavljanju te djelatnosti.

No, kao jedno od problematiziranih pitanja vezanih uz povredu prava osobnosti u obavljanju zdravstvene djelatnosti često se ističe i povreda prava pacijenta na obaviještenost. Naime, u ostvarivanju zdravstvene zaštite svaka osoba ima pravo na točno informiranje i pouku o svim pitanjima koja se tiču njezina zdravlja.⁵ U tom smislu, liječnik je dužan u odnosu prema pacijentima postupati primjenjujući i poštujući odredbe posebnih zakona koji reguliraju prava pacijenata te odredbe Kodeksa medicinske etike i deontologije Hrvatske liječničke komore. Svi postupci medicinske prevencije, dijagnostike i liječenja moraju se planirati i provoditi tako da se očuva ljudsko dostojanstvo, integritet osobe i prava pacijenata, a posebno pravo na informiranost i samostalno odlučivanje.⁶ Osim navedenog, poseban oblik povrede prava osobnosti predstavlja i liječenje pacijenta bez pristanka, povreda liječničke tajne, povreda prava na prihvaćanje ili odbijanje pojedinog zahvata, kao i, prethodno apostrofirane, povrede prava na život i zdravlje uzrokovane liječničkom greškom.

---

⁴ Vidi stavke 1. i 2. članka 19. ZOO-a („Narodne novine“ broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23).

⁵ Ustavni sud Republike Hrvatske dao je pravno stajalište o značenju prava na obaviještenost pacijenta, navevši da je bitna pretpostavka valjanosti pristanka na medicinski zahvat da pacijent bude dovoljno obaviješten o vrsti, tijeku, rizicima i svrsi zahvata da bi se mogao odlučiti prihvatiti ga ili odbiti. U najvažnije obavijesti spadaju one koje se odnose na veće i učestalije rizike i opasnosti povezane s medicinskim zahvatom. Iscrpnije su obavijesti potrebne kod primjene novih metoda liječenja i kod dijagnostičkih zahvata. Vidi odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-3002/2005 od 21. studenog 2007. („Narodne novine 133/07).

⁶ Više o tome vidi Čizmić J.: Pravo pacijenta na obaviještenost, s posebnim osvrtom na zaštitu tajnosti podataka o zdravstvenom stanju pacijenta, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008., 29 (1), str. 227.-275.

2. 2. Pravo osobnosti kao ustavnopravna kategorija

S obzirom na činjenicu da je Ustav prvi i najvažniji izvor prava u Republici Hrvatskoj, nesporno je da je to i za pravo osobnosti. Ipak, valja reći da Ustav ne govori mnogo o pravu osobnosti, odnosno kada o njemu i govori onda je to više na razini deklaracije.

No, ono što ovdje valja posebno naglasiti jest da je pravo osobnosti integralni dio ljudskih prava stipuliranih Ustavom i kao takvo pripada u najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske. Naime, uzevši u obzir da Ustav čini jedinstvenu cjelinu, njemu se ne može pristupiti na način da se iz cjeline odnosa koji se njime ustrojavaju izvlači jedna odredba, pa se ona onda tumači zasebno i mehanički, neovisno o svim ostalim vrijednostima koje su Ustavom zaštićene. Štoviše, iz strukturalnog jedinstva ustavnog teksta proizlazi objektivni poredak vrijednosti koji je, kao takav, nužno štiti i promicati.

Budući da Ustav posjeduje unutarnje jedinstvo i značenje pojedinačnog dijela vezano je uz sve ostale odredbe. Promatra li ga se u tom smislu, Ustav odražava pojedina sveobuhvatna načela i temeljne odluke u vezi s kojima se moraju tumačiti sve njegove pojedinačne odredbe. To znači da i dvije klasične skupine prava zaštićenih Ustavom, tj. skupinu gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava te skupinu osobnih, građanskih i političkih prava u koju ulazi i pravo osobnosti, valja razmatrati kao jedinstvenu cjelinu, odnosno kao koordinirana i jednakovrijedna zaštićena dobra.

Sažeto, niti jedna ustavna odredba ne može se izvući iz konteksta i samostalno interpretirati, odnosno svaka pojedina ustavna odredba uvijek se mora tumačiti u skladu s najvišim vrednotama ustavnog poretka Republike Hrvatske.⁷

Drugim riječima, zaštita ljudskih prava, dakle i prava osobnosti, ne može se izdvojiti od ostalih temeljnih načela hrvatskog ustavnog sustava, već upravo suprotno, zaštita prava čovjeka nedvojbeno je u ovisnosti od usklađene primjene cjeline tog sustava, jer je neodvojiva ne samo od razvitka demokratskih političkih institucija, već općenito zahtjeva vladavine prava koje sažimaju ustavne odredbe o temeljnim vrednotama ustavnog poretka.

Imajući u vidu i to da povreda prava osobnosti, odnosno prouzročenje neimovinske štete, kao što je to slučaj i s imovinskom štetom, predstavlja protupravno zadiranje u tuđa prava te stoga i određeni poremećaj gospodarsko-socijalne ravnoteže,

---

⁷ O pravnom stajalištu Ustavnog suda Republike Hrvatske o jedinstvenosti ustavnog teksta vidi, primjerice, rješenje broj: U-I-3789/2003 i dr. od 8. prosinca 2010. („Narodne novine“ broj 142/10.); odluku i rješenje broj: U-IP-3820/2009 i dr. od 17. studenoga 2009. („Narodne novine“ broj 143/09.); odluku broj: U-I-3597/2010 i dr. od 29. srpnja 2011. („Narodne novine“ broj 93/11.).

promatrano s ustavne razine ponovno se može pozivati na načelo vladavine prava, odnosno vladavinu prava kao temeljnu ustavnu vrednotu.⁸ Posebno treba spomenuti da je Ustavni sud (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) u svojoj ustavnosudskoj praksi potvrdio da članak 3. Ustava ima i dodatnu funkciju, odnosno osim što služi kao temelj za tumačenje Ustava, istodobno je i smjernica zakonodavcu pri razradi pojedinih ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom. Stoga je i upućen državnim tijelima, a ne neposredno građanima.⁹

Ustav, naime, kao fundamentalni pravni akt hrvatske države nije vrijednosno neutralan već se zasniva na etičkim načelima koja su izražena u njegovim temeljnim vrijednostima, odnosno najvišim vrednotama, a koje kao takve čine temelj za njegovo tumačenje, a samim time i uputu zakonodavcu pri razradi pojedinih sloboda i ljudskih prava. Kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, člankom 3., stipulirane su: sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, demokratski višestranački sustav te, za predmetnu temu referentna vrednota, vladavina prava.

Iako vladavina prava pretpostavlja punu ustavnost i zakonitost u smislu članka 5. stavka 1. Ustava, kojim je propisano da u Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom, vladavina prava više je od samog zahtjeva za postupanjem u skladu sa zakonom jer uključuje i zahtjeve koji se tiču sadržaja zakona, odnosno u konkretnom slučaju svih propisa relevantnih za predmetnu materiju, a o kojima će u nastavku rada biti više riječi.¹⁰

Vladavina prava, kao najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, dakle, ne smije se poistovjećivati samo sa zahtjevom za zakonitošću postupanja tijela državne vlasti jer sadrži i pitanje o općim obilježjima koje bi zakoni morali imati kako bi s vladavinom prava bili usklađeni. Dosljedno tome, vladavina prava sama po sebi ne

⁸ Više o tome vidi Smerdel, B.; Sokol, S.: Ustavno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2009., str. 114. i dalje; Radolović, A.: Specifični postupovnopравни problemi u zaštiti prava osobnosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2013., 63 (3-4), str. 695.-715.; Radolović, A.: Načelo zabrane prouzročenja štete kao (moguće) jamstvo stvarne (realne) naknade štete, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2013., 34 (1), str. 307.-332.

⁹ Vidi odluku i rješenje Ustavnog suda broj: U-IP-3820/2009 i dr. od 17. studenoga 2009. („Narodne novine“ broj 143/09.) i odluku broj: U-III-1/2000 od 13. ožujka 2000. („Narodne novine“ broj 38/00.).

¹⁰ Naime, članak 5. stavak 1. Ustava temelj je za provedbu načela ustavnosti i zakonitosti, kao oblika ostvarenja vladavine prava, a koje načelo, u formalnom i materijalnom smislu, znači da zakone i druge propise mora donijeti nadležno zakonodavno tijelo, odnosno nadležno tijelo ovlašteno za donošenje drugih propisa, i to mora učiniti prema propisanom postupku te u skladu sa sadržajem relevantnih ustavnih odnosno zakonskih normi.

može biti pravo u istom smislu u kojem su to zakoni koje donosi zakonodavac. Naime, vladavina prava nije samo vladavina zakona, već vladavina po pravu koja, uz spomenuti zahtjev za ustavnošću i zakonitošću, kao najvažnijim načelom svakog uređenog pravnog poretka sadrži i određene dopunske zahtjeve koji se tiču samih zakona i njihova sadržaja. Stoga, u svakom pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava, pa tako i u pravnom poretku Republike Hrvatske, zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a zakonske posljedice trebaju biti izvjesne, odnosno pravne norme trebaju biti takve da oni na koje će se zakon primijeniti mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i obaveze kako bi se prema njima mogli ponašati. Drugim riječima, zakonske posljedice moraju biti primjerene legitimnim očekivanjima stranaka u svakom konkretnom slučaju u kojem se zakon, konzekventno i svi relevantni zakoni za predmetnu temu, na njih neposredno primjenjuju.¹¹

Na koncu ovog dijela rada treba napomenuti da unatoč tome što pravo osobnosti, proizlazi iz javnog prava, prije svega iz Ustava, nisu sva ustavna prava ujedno i prava osobnosti već to postaju samo ona ustavna prava koja se mogu konstruirati kao subjektivna i apsolutna u građanskopravnom smislu te riječi. Stoga, unatoč činjenici da su život i zdravlje ljudi važne ustavnopravne kategorije, štoviše pravo na život najvažnije je pravo osobnosti, odnosno ustavno pravo određeno člankom 21. stavkom 1. Ustava, prava osobnosti svoju puniju pravnu konkretizaciju imaju u građanskom pravu.¹²

Obiter dicta, ovdje valja reći da se za područje neimovinske štete ustavni temelj može naći i u članku 35. Ustava kojim je svakomu zajamčeno štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.

---

¹¹ Valja naglasiti da, iako je Ustavni sud u nizu svojih odluka tumačio sadržaj pojedinih ustavnih odredaba, među najznačajnije interpretacije Ustava ubrajaju se upravo one učinjene u odnosu na sadržaj načela vladavine prava. Štoviše, kazuistika Ustavnog suda pokazuje da je načelo vladavine prava, od svih ustavnih načela, razrađeno od Ustavnog suda kao temeljni zbirni kriterij u pristupu ustavnoj interpretaciji. Najpotpunija i najšira ustavna interpretacija načela vladavine prava sadržana je u citiranoj odluci i rješenju broj U-I-659/1994, U-I-146/1996, U-I-228/1996, U-I-508/1996, U-I-589/1999 od 15. ožujka 2000. („Narodne novine“ broj 31/00.). Vidi, primjerice, i odluku Ustavnog suda broj: U-I-722/2009 od 6. travnja 2011. („Narodne novine“ broj 44/11.) te odluku Ustavnog suda broj: U-I-491/2009 od 19. lipnja 2009. („Narodne novine“ broj 88/09.). Više o tome vidi Šarin, D.: Položaj Ustavnog suda Republike Hrvatske s motrišta diobe vlasti i ustavne garancije njegove neovisnosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., 62 (5-6), str. 1379.-1412.

¹² Više o toj problematici vidi Radolović, A.: Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2006., 27 (1), str. 129.-170.

3. ODGOVORNOST ZA NEIMOVINSKU ŠTETU U OBAVLJANJU ZDRAVSTVENE DJELATNOSTI

3.1. Normativni okvir zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj

Iako je zdravstvena zaštita u Republici Hrvatskoj stipulirana Ustavom, brojnim konvencijama, zakonima i podzakonskim aktima, za potrebe rada fokusirat ćemo se samo na norme bitne za predmetnu tematiku.¹³

Uz prethodno razmotrene ustavne odredbe, ovdje valja apostrofirati i članak 23. stavak 1. Ustava kojim je stipulirano: „Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima.“, te članak 70. Ustava kojim je određeno da svatko ima pravo na zdrav život, odnosno da je država dužna osigurati uvjete za zdrav okoliš, dok je svatko dužan, u sklopu svojih ovlasti i djelatnosti, osobitu skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša.

Napose, člankom 59. Ustava svakomu se jamči pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa zakonom.¹⁴ Podsjetimo ovdje da vladavina prava nije samo vladavina zakona, već vladavina po pravu, odnosno zahtjev za ustavnošću i zakonitošću sadrži i određene dopunske zahtjeve koji se tiču samih zakona i njihova sadržaja, o čemu je prethodno već bilo riječi.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti uređuju se načela i mjere zdravstvene zaštite, nositelji društvene skrbi za zdravlje stanovništva, sadržaj i organizacijski oblici obavljanja zdravstvene djelatnosti te nadzor nad obavljanjem zdravstvene djelatnosti. No, ono što je bitno za sprječavanje moguće povrede prava osobnosti jest da su zakonom propisana prava i obveze osoba u korištenju zdravstvene zaštite, odnosno da svaka osoba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i na mogućnost ostvarenja najviše moguće razine zdravlja, te da nitko ne smije ugroziti zdravlje drugih.¹⁵

¹³ O konvencijskoj zaštiti prava osobnosti vidi, primjerice, Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.) te Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine; Konvencije o ljudskim pravima i biomedicini; Dodatnog protokola uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine o zabrani kloniranja ljudskih bića i Dodatnog protokola uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine u vezi presađivanja organa i tkiva ljudskog porijekla („Narodne novine“ broj 13/03).

¹⁴ Citirano ustavno jamstvo sadržano je u uvodno spomenutoj glavi III. Ustava koja se odnosi upravo na zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, konkretno poglavlje „3. Gospodarska, socijalna i kulturna prava“.

¹⁵ Vidi članke 1. i 5. te glavu IV. Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“ broj 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24).

Ipak, s aspekta eventualnog oštećenika zbog povrede prava osobnosti prilikom korištenja zdravstvene zaštite, najrelevantniji je Zakon o zaštiti prava pacijenta, jer se upravo njime određuju prava pacijenata prilikom korištenja zdravstvene zaštite te način zaštite i promicanja tih prava. Naime, svakom pacijentu jamči se opće i jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu primjerenu njegovom zdravstvenom stanju, sukladno općeprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, a sve u najboljem interesu pacijenta i uz poštivanje njegovih osobnih stavova.¹⁶ Prava pacijenata propisana zakonom su, prethodno spomenuto, pravo na suodlučivanje¹⁷, pravo na obaviještenost, pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka, pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji, pravo na povjerljivost, pravo na održavanje osobnih kontakata, pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove, pravo na privatnost te, pravo koje je osobito važno za predmetnu temu, pravo na naknadu štete.¹⁸

3.2. Pojam i opće pretpostavke odštetne odgovornosti

Odgovornost za štetu je takav obveznopравни odnos u kojem je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak.¹⁹ Ono što valja dodatno naglasiti jest da je odgovornost za štetu izvanugovorni obvezni odnos, dakle, za njegov nastanak nije bitna volja sudionika obveznopravnog odnosa.²⁰

¹⁶ U smislu Zakona o zaštiti prava pacijenata, pacijentom se smatra svaka osoba, bez obzira je li bolesna ili zdrava, koja zatraži odnosno kojoj se pruža određena mjera ili usluga, a sve u cilju očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, sprječavanja bolesti, liječenja odnosno zdravstvene njege i rehabilitacije. Vidi članke 1. i 2. Zakona o zaštiti prava pacijenata („Narodne novine“ broj 169/04, 37/08).

¹⁷ Kao što smo prethodno naveli, sukladno stavku 1. članka 23. Ustavu, nitko ne smije biti podvrgnut, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima. Naime, pravo na suodlučivanje pacijenta obuhvaća pravo pacijenta na obaviještenost i pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka. Ipak, valja reći da se, u iznimnim situacijama, može ograničiti pacijentovo pravo na suodlučivanje, ako je riječ o zaštiti pacijentu koji nije sposoban dati pristanak odnosno ako je riječ o zaštiti pacijenta nad kojim se provodi određeno znanstveno istraživanje. Vidi članke 17. do 21. Zakona o zaštiti prava pacijenata.

¹⁸ Naime, člankom 29. Zakona o zaštiti prava pacijenata određeno je da pacijent ima pravo na naknadu štete sukladno općim propisima obveznoga prava. Pacijent, dakle, ima pravo na naknadu štete sukladno ZOO-u, kao temeljnom pravnom aktu kojim se uređuju opća pravila odgovornosti za štetu, a konzekventno i za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti u obavljanju zdravstvene djelatnosti.

¹⁹ Klarić P.; Vedriš. M.: Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 583.

²⁰ Dosadašnja pravna teorija i praksa ukazuju da pravne osnove odgovornosti za štetu mogu biti krivnja, rizik, povreda tuđih prava, ugovor, zakonski propis te pravednost.

Za nastanak obveznopravnog, izvanugovornog odnosa odgovornosti za štetu, konzekventno i za neimovinsku štetu počinjenu u obavljanju medicinske djelatnosti, potrebno je kumulativno ostvarenje općih pretpostavki odgovornosti: subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu, štetna radnja štetnika, šteta, uzročna veza i protupravnost štetne radnje.

U slučaju kada se kao subjekt odgovoran za štetu, odnosno štetnik, pojavljuje fizička osoba da bi za počinjenu štetu odgovarala, mora imati barem svojstvo deliktne sposobnosti, a ako je riječ o ugovornoj odgovornosti za štetu štetnik mora biti i poslovno sposoban.²¹ No, kao štetnik može se pojaviti i pravna osoba jer u trenutku osnivanja stječe sva tri svojstva, odnosno pravnu, poslovnu i deliktnu sposobnost. Stoga se u kontekstu odgovornosti za štete počinjene u obavljanju zdravstvene djelatnosti kao štetnik mogu pojaviti, liječnik odnosno drugi zdravstveni radnik te zdravstvena ustanova. S obzirom na činjenicu da, za razliku od štetnika, oštećenik mora biti jedino pravni subjekt, odnosno nositelj prava i obveza, dok postojanje ostalih svojstava nije preduvjet, u razmatranom slučaju u svojstvu oštećenika pojavljuje se sam pacijent kao korisnik određene zdravstvene usluge ili član njegove obitelji.

Budući da je obveznopравни odnos društveni odnos, štetna radnja, odnosno svaki čin ili propust štetnika koji uzrokuje štetu na strani oštećenika, može biti isključivo ljudska radnja, odnosno u obavljanju zdravstvene djelatnosti radnja liječnika ili drugog zdravstvenog radnika.

Šteta, kao pretpostavka odgovornosti, definira se kao umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist), te povreda prava osobnosti (neimovinska šteta), a koja je u fokusu ovog rada.²² Upravo je određenje pojma štete doživjelo bitnu promjenu nakon stupanja na snagu ZOO-a, jer se do 1. siječnja 2006. godine, sukladno zakonskoj definiciji, štetom smatralo umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist), a i nanošenje drugome fizičkog odnosno psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).²³ Drugim riječima, ranije nije postojao pojam povrede prava osobnosti nego se taj aspekt šteta definirao kao

---

²¹ Naime, iako svaka fizička osoba može biti štetnik, to samo po sebi ne znači da svaki štetnik mora biti i za štetu osobno odgovoran.

²² Tradicionalno, štete se dijele na imovinske ili materijalne štete koje se manifestiraju izravno u imovinskoj masi oštećenika (sadašnjoj ili budućoj) te na neimovinske ili nematerijalne štete koje se shvaćaju kao povrede subjektivnih neimovinskih prava ili interesa te se stoga se ne popravljaju u obliku novčanog ekvivalenta (naknade štete), nego u obliku satisfakcije (zadovoljenja).

²³ Vidi članak 155. Zakona o obveznim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85, 46/85, 57/89, „Narodne novine“ broj 53/91, 73/91, 3/94, 111/93, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01).

„nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha”. Smatramo da je novo zakonsko rješenje u vidu uvođenja pojma povrede prava osobnosti u bitnome olakšalo poziciju oštećenika jer pretrpljeni bolovi i strah više nisu pretpostavka odgovornosti nego samo kriterij pri utvrđivanju visine dosuđenog iznosa.

Prethodno je navedeno da ZOO, u članku 19., kao primjer nabraja temeljna prava osobnosti, odnosno pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr. Navedena prava, osim fizičkim osobama, priznata su i pravnim osobama, izuzev onih vezanih uz biološku bit fizičke osobe. Kao najčešće imovinske štete počinjene u obavljanju zdravstvene djelatnosti ističu se troškovi liječenja te izgubljena zarada zbog narušenja zdravlja, invaliditeta ili smanjenja životnih aktivnosti dok su najčešće neimovinske štete već naprijed spomenute povrede prava osobnosti.

Kao posebna pretpostavka odgovornosti, uzročna veza, odnosno kauzalni nexus predstavlja vezu između štetne radnje kao uzroka i nastale štete kao posljedice, te mora biti neprekinuta jer bez postojanja uzročne veze između štetne radnje i štete nema ni štetnikove odgovornosti za štetu.²⁴ Iako oštećenik, u pravilu, mora dokazati postojanje uzročne veze, odnosno, uzročna veza jedna je od onih pretpostavaka koje se ne predmnijevaju, iznimka od toga su situacije u kojima se odgovara prema objektivnom kriteriju.²⁵

U kontekstu odgovornosti za štete u obavljanju zdravstvene djelatnosti pacijent mora dokazati postojanje uzročne veze između radnje poduzete u okviru obavljanja zdravstvene djelatnosti i konkretne štete koju trpi, a što se u pravilu dokazuje vještačenjem. Naime, u sudskom postupku pred nadležnim sudom tužitelj, odnosno pacijent kao oštećenik, mora dokazati da pogoršanje njegovog zdravlja nije nastupilo kao posljedica pogoršanja simptoma ili sudbinskog tijeka bolesti,²⁶ već je posljedica poduzetog medicinskog postupka što čini uzročnu vezu između štetne radnje i štete pri

---

²⁴ Kako bi se u nizu događaja koji su prethodili nastanku određene štete mogao izdvojiti jedan koji ćemo povezati sa štetnom posljedicom, pomaže nam takozvana adekvacijska teorija. Prema adekvacijskoj teoriji kao uzrok štete se uzima samo onaj događaj koji uobičajeno dovodi to određene štetne posljedice. Više o tome vidi Klarić P; Vedriš. M.: Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014.

²⁵ Primjerice, odgovornost za štetu od opasnih stvari i opasnih djelatnosti ili odgovornost za štete od proizvoda s nedostatkom.

²⁶ Sintagma „sudbinski tijek bolesti“ označava da do neželjene posljedice za bolesnika nije došlo zbog liječničke greške, odnosno liječnik je dužan postupati *lege artis*, prema pravilima struke, te primjenjivati stručna znanja i općepriznata medicinska dostignuća, jer postupajući protivno pravilima struke, *contra legem artis*, čini liječničku grešku. Vidi, primjerice, presudu Županijskog suda u Splitu broj Gž-812/2023. od 11. svibnja 2023. godine.

čemu se krivnja liječnika predmnjeva, pa je na liječniku odnosno zdravstvenoj ustanovi dokazivanje da liječnik nije postupio skrivljeno, odnosno da je postupao u skladu s pravilima struke.²⁷

Posljednja opća pretpostavka za nastanak odnosa odgovornosti za štetu je protupravnost, koja općenito predstavlja povredu određenog pravnog pravila pozitivnog pravnog poretka, a povezuje se sa štetnom radnjom koja mora biti protupravna. U obavljanju zdravstvene djelatnosti, protupravno je, primjerice izvesti liječnički zahvat, a pritom ne zatražiti pristanak pacijenta na liječenje. U tom kontekstu, upravo je, prethodno analizirano, pravo na obaviještenost, odnosno pravo na suodlučivanje predmet brojnih prijevora u zdravstvenoj praksi, a konzekventno, i u sudskim sporovima radi zaštite povrijeđenih prava pacijenata.²⁸

3.3. Vrste odgovornosti za štetu

Uzevši u obzir činjenicu da je od izuzetnog značaja za popravlanje štete utvrđenje vrste odgovornosti, pa tako i za neimovinsku štetu počinjenu u obavljanju zdravstvene djelatnosti, osvrnut ćemo se na vrste odgovornosti za štetu koje se navode u pravnoj teoriji i praksi:

1. izvanugovorna, ugovorna i predugovorna odgovornost gdje kriterij razlikovanja predstavlja kategorija štetne radnje pa tako kod izvanugovorne odgovornosti štetna radnja je građanski delikt, kod ugovorne to je povreda ugovorne obveze, a kod predugovorne štetna radnja proizlazi iz postupanja protivnog načelu savjesnosti i poštenja u vođenju pregovora koji prethode sklapanju ugovora. Iako se pacijenti

---

²⁷ Primjerice, Vrhovni sud Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud), u presudi broj: Rev-1476/2017-2 od 28. travnja 2021., reviziju tužitelja odbio je kao neosnovanu. Naime, tužitelj je tvrdio da je pretrpio neimovinsku štetu zbog smrti djeteta jer njegovom sinu koji je zatečen u nesvjesnom stanju zbog intoksikacije alkoholom nije pružena adekvatna medicinska pomoć sukladno pravilima medicinske struke zbog čega je nastupila njegova smrt. Međutim, Vrhovni sud je naveo da su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili tužiteljev zahtjev za naknadu štetu. s obzirom na to da tužitelj nije dokazao da između propusta liječnika (time što nije osigurao odgovarajući medicinski nadzor pacijenta koji je bio poremećenog stanja svijesti) i štetne posljedice (smrti njegova sina) postoji uzročno posljedična veza.

²⁸ Prethodno smo spomenuli relevantne zakonske odredbe, mišljenje pravnih teoretičara, te napose pravno stajalište Ustavnog suda o toj problematici.

najčešće pozivaju na pravila izvanugovorne odgovornosti, u sudskoj praksi, postoje i primjera gdje je tužbeni zahtjev postavljen u smjeru ugovorne odgovornosti;²⁹

2. subjektivna i objektivna gdje kriterij razlikovanja predstavlja subjektivni odnos štetnika prema štetnoj radnji i šteti pa se tako kod subjektivne odgovornosti traži subjektivni odnos štetnika odnosno njegova krivnja, a kod objektivne se traži odgovornost štetnika te se kao što je već naprijed navedeno uzročna veza predmnijeva. Upravo ova kategorija zanimljiva je autoricama, ali i široj javnosti, u kontekstu odštetne odgovornosti za štete počinjene u obavljanju zdravstvene djelatnosti, a o čemu će biti više riječi u sljedećem poglavlju ovoga rada;

3. vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga gdje je kriterij razlikovanja očituje u tome tko će u konačnici odgovarati za nastalu štetu, sam štetnik ili netko drugi zbog deliktne nesposobnosti štetnika ili postojanja određene vrste pravnog odnosa između štetnika i onoga tko odgovara za štetu;

4. odgovornost više osoba za istu štetu u slučaju počinjenja štete od strane više osoba gdje se postavlja pitanje traži li se utvrđivanje odgovornosti sukladno pojedinačnom doprinosu štetnika ili se odgovara prema kriteriju solidarnosti.³⁰

3.4. Kriteriji za utvrđivanje odštetne odgovornosti u obavljanju zdravstvene djelatnosti

Budući da zdravstvena djelatnost nosi određene rizike svojstvene toj profesiji, odštetna odgovornost u njenom obavljanju ubraja se u kategoriju profesionalne odgovornosti. Iako je zadatak liječnika, u obavljanju zdravstvene djelatnosti, unaprijediti, očuvati, odnosno poboljšati zdravlje pacijenata, ipak su suočeni i s mogućnošću pogoršanja zdravstvenog stanja pacijenata, a čak i smrti pacijenata. U takvim situacijama ključno je utvrditi hoće li, odnosno po kojim kriterijima će zdravstvene ustanove ili, podredno, liječnici odgovarati za nastalu štetu.

²⁹ Vrhovni sud je, primjerice, u presudi Rev-2156/91 od 8. siječnja 1992. zauzeo pravno stajalište da liječnik dentalne medicine koji ima privatni ordinaciju i koji je pružanjem zdravstvene usluge, odnosno vađenjem zuba ozlijedio pacijenta na način da je došlo do prijeloma donje vilice odgovora na temelju ugovorne odgovornosti. Više o sudskoj praksi vidi Crnić, I.: Odštetno pravo, Zgombić & Partneri d.o.o. – nakladništvo i informatika d.o.o., Zagreb, 2008.

³⁰ Općenito o vrstama odgovornosti za štetu vidi, primjerice, Klarić P.; Vedriš, M.: Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014.; Klarić P.: Odštetno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2003.

Ovisno o vrsti odnosno posljedicama počinjene povrede, odgovornost liječnika može biti kaznena, građanskopravna, stegovna i moralno-etička. Prilikom utvrđivanja odgovornosti primjenjuju se opća pravila o odgovornosti za štetu, pri čemu se razlikuju ugovorna i izvanugovorna, subjektivna i objektivna odgovornost, kao i odgovornost za drugoga. Posebno se ističe odgovornost zdravstvenih radnika koji rade kao zaposlenici u zdravstvenim ustanovama, gdje se problematizira odgovornost institucije u smislu odgovornosti poslodavca za štetu koju počinu radnik na radu i u svezi s radom te odgovornost samih radnika ukoliko su štetu počinili namjerno ili iz krajnje nepažnje.

U nastavku teksta, više ćemo se fokusirati na kriterije subjektivne i objektivne odgovornosti za neimovinske štete počinjene u obavljanju zdravstvene djelatnosti. Naime, kod štete nastale tijekom obavljanja zdravstvene djelatnosti ključno je utvrditi primjenjuju li se pravila subjektivne ili objektivne odgovornosti, odnosno zahtijeva li se krivnja liječnika kao subjektivni element protupravnosti uz povredu pravila struke ili se za nastalu štetu odgovara neovisno o krivnji.³¹ U slučaju subjektivne odgovornosti, važno je utvrditi hoće li oštećenik morati dokazati liječnikovu krivnju ili će se ona pre-sumirati.

Na samom početku izlaganja ove tematike, važno je istaknuti da je hrvatski zakonodavac prihvatio kriterij subjektivne odgovornosti i to onaj kod koje se krivnja liječnika predmnijeva.³² Također, značajno je pitanje oslobađanja liječnika od odgovornosti jer prema pravilima subjektivne odgovornosti liječnik može dokazati da nije kriv za štetu ili da je ona rezultat slučaja ili prethodno spomenutog sudbinskog tijeka bolesti. Kod objektivne odgovornosti, oslobađanje je moguće ako liječnik dokaže da je šteta uzrokovana vanjskim događajem koji nije mogao predvidjeti, spriječiti ili izbjeći, ili da su za štetu odgovorni oštećenik ili treća osoba.

Kao što je već navedeno, u praksi se najčešće primjenjuju pravila subjektivne odgovornosti, posebno ona koja predmnijevaju krivnju liječnika. Time se osigurava da liječnik neće odgovarati za štetu ako je postupao pažljivo i u skladu s pravilima struke. Međutim, postoje argumenti protiv subjektivne odgovornosti, jer se pacijentima otežava položaj budući da moraju dokazati liječnikovu pogrešku i uzročnu vezu između pogreške i nastale štete, što može biti izazovno zbog nedostatka stručnog znanja. Naime, praksa je pokazala da pacijenti u slučajevima odštetnih zahtjeva protiv zdravstvenih ustanova ili liječnika, skrivljeno ponašanje moraju dokazati vještačenjima koja provode drugi liječnici.³³ Ipak, valja reći da je posljednjih nekoliko godina, unatoč

---

³¹ Crnić I.; Ćurković M.; Grbin. I.; Jakovina D.; Kaladić I.; Klarić P.; Momčinović H.: *Odgovornost za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2004., str. 101.

³² Riječ je o najblažem stupanju krivnje, odnosno običnoj nepažnji.

³³ Upravo zbog toga, velik broj pacijenata odustaje od podnošenja odštetnih zahtjeva sumnjajući u objektivnost vještaka, odnosno smatrajući da *cornix cornice oculos non effodiet*.

primjeni subjektivnog kriterija, broj odštetnih zahtjeva pacijenata u porastu, a kao razlog tome mogla bi se navesti bolja informiranost pacijenata o njihovim pravima te broj presuda donesenih u korist oštećenih pacijenata, ali i sudska praksa koja sve češće ide u smjeru primjene kriterija objektivne odgovornosti.

Iako u hrvatskom pravu prevladava sustav subjektivne odgovornosti, pri čemu se odgovornost liječnika predmnijeva i teret oslobođenja od odgovornosti prebacuje na zdravstvene ustanove i same liječnike, sve se više razmatra uvođenje objektivne odgovornosti. Razlozi za to su rastuća uporaba sofisticirane medicinske tehnologije, poput CT uređaja i robotske kirurgije, tehnologije utemeljene na upotrebi umjetne inteligencije te sve izraženija depersonalizacija odnosa liječnik-pacijent. Naime, prilikom obavljanja zdravstvene djelatnosti upotrebljavaju se različiti instrumenti i aparati te se provode često i tjelesno invazivne metode, što se, na određeni način, može usporediti s rukovanjem opasnim stvarima i obavljanjem opasnih djelatnosti, a što bi išlo u prilog odgovornosti prema objektivnom kriteriju. Naša sudska praksa smatra da medicinski tretmani koji uključuju korištenje postupaka koji po svojoj prirodi predstavljaju opasnu stvar ili opasnu djelatnost, predstavljaju određeni rizik za zdravlje pacijenta, ali ako se takve medicinske rizike uobičajeno prihvaća, bez obzira na mogućnost pojave štete, zdravstveni radnici i ustanove odgovaraju na temelju načela subjektivne odgovornosti. Smatra se pritom da pacijent sam snosi rizik od štete nastale uporabom opasnih predmeta ako pravila zdravstvene struke nalažu korištenje tog potencijalno opasnog predmeta ili zahvata kako bi se eliminirao rizik od bolesti.³⁴

Unatoč prednostima objektivne odgovornosti, pravni poretki, konzekventno i sudovi, u pravilu, se ne odlučuju na primjenu takvog sustava u kojem bi rizik povezan s medicinskim uređajima bio na strani zdravstvenih radnika odnosno zdravstvenih ustanova, jer bi to moglo obeshrabrati korištenje moderne tehnologije, usporiti razvoj medicine kao znanosti u smislu korištenja novih i inovativnih metoda, te u konačnici negativno utjecati na pacijente. Umjesto toga, vode se načelom *ubi emolumentum, ibi onus*, odnosno onaj tko koristi suvremenu medicinu, mora prihvatiti i njezine rizike. Objektivna odgovornost počiva na načelu da onaj tko izvodi djelatnost s povećanim rizikom za druge, a od toga ostvaruje korist, treba naknaditi prouzročenu štetu.

---

³⁴ Više o tome vidi, primjerice, Klarić, P.: Odštetno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2003.; Klarić, P.: Odštetna odgovornost medicinskih ustanova i liječnika, Inženjerski biro, Zagreb, 2004.; Jelčić, O.: Građanskopravna odgovornost liječnika za štetu, Narodne novine, Zagreb, 2007.; Pichler, D.: Objektivna odgovornost za štete u medicini i prevencija povrede pravila zdravstvene struke - liječničke greške, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2018, vol. 57, br. 79, str. 241.-252.; Cingara S.: Odštetna odgovornost u obavljanju medicinske djelatnosti, diplomski rad, Effectus veleučilište, Zagreb, 2024.

Ovu dilemu valja povezati i sa problematikom osiguranja od odgovornosti. Naime, osiguranje od odštetne odgovornosti u zdravstvenoj djelatnosti može se legislativno regulirati na više načina, pri čemu postoje tri glavna modela osiguravajućih sustava koji se koriste u svijetu. Klasični sustav temelji se na općim pravilima nacionalnog građanskog prava, najčešće sa subjektivnom odgovornošću koja zahtijeva dokazivanje krivnje zdravstvenog djelatnika, posebno liječnika. Ovaj sustav je najrasprostranjeniji, prisutan u većini europskih i svjetskih zemalja, uključujući i Republiku Hrvatsku. Ključne značajke ovog sustava su potreba dokazivanja krivnje, dugotrajni sudski postupci te visoki troškovi sudskih i odvjetničkih usluga. Sustav bez krivnje (no fault sustav), koji je prvi put uveden u skandinavskim zemljama, ne temelji se na dokazivanju krivnje zdravstvenog djelatnika. Odgovornost za štetu i isplata naknade pacijentu, u ovom sustavu, tretiraju se kao odvojene kategorije, koje se rješavaju u dva neovisna postupka. Krivnja počinitelja nije uvjet za isplatu odštete. Mješoviti sustav, karakterističan za Francusku, kombinira elemente prethodna dva modela. Ovaj sustav uglavnom se temelji na odgovornosti zdravstvenih djelatnika prema načelu krivnje, ali za određene vrste nesreća i pod specifičnim uvjetima uvodi elemente sustava bez krivnje, poput skandinavskog modela.³⁵

Iščitavajući pravna pravila EU legislative te usporedbom pravnog uređenja sustava osiguranja od odštetne odgovornosti za štete počinjene obavljanjem zdravstvene djelatnosti u pravnim poretcima država članica Europske unije, može se zaključiti kako je osiguranje od profesionalne odgovornosti u mnogim profesijama pa tako i u zdravstvenoj djelatnosti zakonska obveza poslodavca.

Takav pravni okvir slijedi i Republika Hrvatska, pri čemu je u usklađivanju domaćeg zakonodavstva s EU legislativom došlo do stanovite nepreciznosti na način da je člankom 155. stavkom 4. Zakona o zdravstvenoj zaštiti uvedena obveza poslodavca (zdravstvene ustanove) da sve zdravstvene radnike koji neposredno u vidu zanimanja pružaju zdravstvenu zaštitu stanovništvu osigura od štete koja bi mogla nastati u provođenju zdravstvene zaštite. Iako je ovom odredbom uvedena obveza poslodavca da radnike osigura od profesionalne odgovornosti, nije propisana najniža svota osiguranja niti je precizno određen krug osoba koje podliježu osiguranju, dok za kršenje ove obveze nije propisana sankcija čime je ona zapravo svedena na razinu obične instruktivne norme. Drugim riječima, iako je osiguranje od profesionalne odgovornosti u obavljanju zdravstvene djelatnosti formalno zakonski obvezno, nisu propisane sankcije ako konkretan ugovor o osiguranju nije sklopljen. Što se tiče osiguranja od odgovornosti samih liječnika, ono je još uvijek na razini dobrovoljnog. Također, valja istaknuti još

---

³⁵ Više o tome vidi u Proso M.: Sustavi osiguranja od odštetne odgovornosti u zdravstvenoj djelatnosti, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, 2009., 46 (2), str. 359.-372.

jednu okolnost koja predstavlja dodatan problem u praksi, a to je podatak da zbog svoje visoke rizičnosti te visokih iznosa koji se dosuđuju u slučaju utvrđenja odštetne odgovornosti, kao i sve češćih tužbi pacijenata, velik broj osiguravajućih kuća ne nudi pakete za osiguranje zdravstvenih ustanova.

Zaključno, valja istaknuti da u usporednom pravu država pripadnica kontinentaleuropskog pravnog kruga u zakonodavstvu i praksi prevladava primjena pravila subjektivne odgovornosti za štete počinjene u obavljanju zdravstvene djelatnosti, ali pojedini primjeri iz sudske prakse daju naslutiti da bi u dogledno vrijeme moglo doći do određenih promjena i uvođenja primjene objektivnog kriterija.

4. ZAKLJUČAK

S obzirom na činjenicu da je Ustav Republike Hrvatske prvi i najvažniji izvor prava u Republici Hrvatskoj, nesporno je da je to i za pravo osobnosti koje je integralni dio ljudskih prava, a njihova zaštita neodvojiva je ne samo od razvoja demokratskih institucija, već općenito zahtjeva vladavine prava, što, *inter alia*, znači da zakonske posljedice trebaju biti izvjesne, odnosno pravne norme trebaju biti takve da oni na koje će se zakon primijeniti mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i obaveze kako bi se prema njima mogli ponašati.

Budući da je Zakonom o obveznim odnosima stipulirano da svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom, pod pravima osobnosti, u smislu tog zakona, razumijevaju se prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i druga srodna prava.

Posebna pozornost u radu posvećena je povredi prava osobnosti u kontekstu obavljanja zdravstvene djelatnosti, a što obuhvaća i odgovornost za neimovinsku štetu uzrokovanu u toj domeni. U tom smislu, unatoč tome što je zdravstveni sustav Republike Hrvatske reguliran Ustavom, međunarodnim konvencijama, zakonima i podzakonskim aktima, fokus je bio na najrelevantnijim zakonima koji se bave zaštitom pacijenata, odnosno Zakonu o zaštiti prava pacijenata i Zakonu o zdravstvenoj zaštiti.

U zdravstvenoj djelatnosti, odštetna odgovornost svstava se u profesionalnu odgovornost i uglavnom se temelji na subjektivnom kriteriju. Budući da sustav subjektivne odgovornosti štiti liječnike ako postupaju pažljivo, izazovno je za pacijente dokazati krivnju, što često obeshrabruje podnošenje odštetnih zahtjeva. Iako se potencijalno uvođenje objektivne odgovornosti razmatra zbog tehnološkog napretka, otpor proizlazi iz straha od usporavanja medicinskih inovacija i povećanja troškova.

Hrvatski zakonodavni okvir zasad ne predviđa obvezno osiguranje od profesionalne odgovornosti za same liječnike, ali Zakonom o zdravstvenoj zaštiti predviđena

je obveza poslodavca (zdravstvene ustanove) da zdravstvene radnike osigura od štete koja bi mogla nastati u provođenju zdravstvene zaštite. No, kako je u radu prikazano, navedena odredba ima određene manjkavosti.

Stoga, smatramo da bi detaljnije uređenje ove obveze, uz uvođenje šire primjene kriterija objektivne odgovornosti, olakšalo ostvarivanje prava pacijenata. Naime, normativne promjene u tom smjeru, ne samo zbog značaja prava osobnosti, već i u kontekstu uvodno apostrofirane vladavine prava, u budućnosti bi, *inter alia*, mogle dovesti i do smanjenja broja sudskih postupaka.

LITERATURA

1. Baretić M.: Protupravnost kao pretpostavka odštetnopravne odgovornosti u hrvatskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2020., 70 (5), str. 595.-636.
2. Cingara S.: Odštetna odgovornost u obavljanju medicinske djelatnosti, diplomski rad, Effectus veleučilište, Zagreb, 2024.
3. Crnić I.; Ćurković M.; Grbin. I.; Jakovina D.; Kaladić I.; Klarić P.; Momčinović H.: Odgovornost za štetu, Inženjerski biro, Zagreb, 2004.
4. Crnić, I.: Odštetno pravo, Zgombić & Partneri d.o.o. – nakladništvo i informatika d.o.o., Zagreb, 2008.
5. Čizmić J.: Pravo pacijenta na obaviještenost, s posebnim osvrtom na zaštitu tajnosti podataka o zdravstvenom stanju pacijenta, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008., 29 (1), str. 227.-275.
6. Jelčić, O.: Građanskopravna odgovornost liječnika za štetu, Narodne novine, Zagreb, 2007.
7. Klarić P.: Odštetno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2003.
8. Klarić, P.: Odštetna odgovornost medicinskih ustanova i liječnika, Inženjerski biro, Zagreb, 2004.
9. Klarić P.; Vedriš. M.: Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014.
10. Pichler, D.: Objektivna odgovornost za štete u medicini i prevencija povrede pravila zdravstvene struke - liječničke greške, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2018, vol. 57, br. 79, str. 241.-252
11. Proso M.: Sustavi osiguranja od odštetne odgovornosti u zdravstvenoj djelatnosti, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, 2009., 46 (2), str. 359.-372.
12. Radolović, A.: Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2006., 27 (1), str. 129.-170.11.
13. Radolović, A.: Specifični postupovnopравни problemi u zaštiti prava osobnosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2013., 63 (3-4), str. 695.-715.

14. Radolović, A.: Načelo zabrane prouzročjenja štete kao (moguće) jamstvo stvarne (realne) naknade štete, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2013., 34 (1), str. 307.-332.
15. Smerdel, B.; Sokol, S.: Ustavno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2009.
16. Šarin, D.: Položaj Ustavnog suda Republike Hrvatske s motrišta diobe vlasti i ustavne garancije njegove neovisnosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., 62 (5-6), str. 1379.-1412.

Pravni propisi

17. Ustav Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
18. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.)
19. Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: Konvencije o ljudskim pravima i biomedicini; Dodatnog protokola uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine o zabrani kloniranja ljudskih bića i Dodatnog protokola uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine u vezi presađivanja organa i tkiva ljudskog porijekla („Narodne novine- Međunarodni ugovori“ broj 13/03)
20. Zakon o obveznim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85, 46/85, 57/89, „Narodne novine“ broj 53/91, 73/91, 3/94, 111/93, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01)
21. Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“ broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23)
22. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“ broj 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24)
23. Zakon o zaštiti prava pacijenata („Narodne novine“ broj 169/04, 37/08)

VIOLATION OF PERSONAL RIGHTS AND LIABILITY FOR NON-PECUNIARY DAMAGE ARISING FROM THE PERFORMANCE OF HEALTHCARE ACTIVITIES

Abstract: Since the concept of personality rights is a crucial term for the study of human rights stipulated in the Constitution of the Republic of Croatia, the issue of its normative protection, and consequently the issue of liability for non-pecuniary damage caused, *inter alia*, in the practice of medical activities, is of exceptional importance. Therefore, the focus of this paper is to present the current legal framework and relevant practices in the area of liability for non-pecuniary damages incurred during the performance of medical activities. Finally, the paper will point out the possible solutions of *de lege ferenda*.

Key words: human rights, personality rights, non-pecuniary damage, liability for damages, healthcare practice, criteria for compensation liability

